

MAIN
*Multilingual Assessment Instrument
for Narratives*

N. Gagarina, D. Klop, S. Kunnari,
K. Tantele, T. Välimaa,
U. Bohnacker & J. Walters

Kazakh version

Translated and adapted by
Amirkul Amanov & Aimgul Kazkenova
(based on the revised version in English)

© ZAS Papers in Linguistics 64 (2020)

How to cite this version:

Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Bohnacker, U. & Walters, J. (2019). MAIN: Multilingual Assessment Instrument for Narratives – Revised. Materials for use. *ZAS Papers in Linguistics*, 63. Kazakh version. Translated and adapted by Amanov, A. & Kazkenova, A.

MAIN: Kazakh version

Қазақ тіліне бейімделген нұсқасы – Көптілді балалардың Нарративтік дағдыларын анықтауға арналған Тест

Аманов Амиркул & Казкенова Аимгуль (Amirkul Amanov & Aimgul Kazkenova)

Көптілді балалардың Нарративтік дағдыларын анықтауға арналған Тест (КНТ) туылғаннан, мектепке дейінгі жастан бастап бір немесе бірнеше тілдерді меңгерген балалардың әңгімелеу және пайымдау дағдыларының даму деңгейін бағалау мақсатымен 2012 жылы дайындалған. КНТ негізінен 3-тен 10 жасқа дейінгі балаларды диагностикалауға арналған, бірақ ең соңғы зерттеулер нәтижесінде бұл тестті үлкен балаларды, жасөспірімдерді және ересектерді зерттеуде қолдануға болатындығы анықталды. Оның құрылымы баланың бірнеше тілде мәтінді түсіну және құрастыру барысын әртүрлі режимде: үлгілік әңгімелеу, қайта әңгімелеу және әңгімелеуін бағалауға жәрдем береді. КНТ-нің 2012 жылғы нұсқасы 3-тен 10 жасқа дейінгі 500-ден астам бір тілді және екі тілді балалармен 15 түрлі тілдер мен тілдік тіркестерге арналған кең көлемді сынақ негізінде әзірленді.

2019 жылы ағылшын тіліндегі нұсқасы 2500-нан астам транскрипцияланған КНТ мәтіндерінің, сондай-ақ 2013-2019 жылдар аралығында Германия, Ресей және Швециядағы 700-ге жуық бір тілді және екі тілді балалардан жиналған КНТ мәтіндеріндегі сұрақтардың 24000 жауабы негізінде қайта қаралды. Осы сіздің тіліңіздегі нұсқасы 2019 жылдың соңғы ағылшын нұсқасына негізделген.

КНТ төрт параллель әңгімеден құралған және олардың әрқайсысы көпөлшемді моделге негізделген, мұқият ойластырылған алты суреттен тұратын дәйектілікпен жасалған. Әңгімелердің когнитивті және тілдік күрделілігі, макроқұрылымдағы және микроқұрылымдағы параллелизм, сондай-ақ мәдени сәйкестік пен тұрақтылығы бақыланады.

КНТ әлі нормаланбаған болса да, оның стандартталған процедураларын бағалау, араласу және зерттеу мақсаттарында қолдануға болады. КНТ-і пайдалану туралы толығырақ ақпарат алу үшін *ZAS Papers in Linguistics* 63 (2019, pp. iv-xii) бөліміндегі «Background on MAIN – Revised, how to use it and adapt it to other languages [КНТ туралы жалпы ақпарат. Қайта қаралым, оны пайдалану және басқа тілдерге бейімдеу әдісі] (ағылшын тілінде жазылған)»-не жүгіне аласыз. Толығырақ ақпарат алу үшін: <https://zaspil.leibniz-zas.de/issue/view/53>.

Бұл құжатта:

- сынақ процедурасының сипаттамасы,
- сынақ есептері мен жауап парақтары: «Мысық», «Ит», «Балапандар», «Лақтар»,
- ата-аналар үшін сауалнама,
- әңгімелер мәтіні бар.

Сынақ процедурасының сипаттамасы

КНТ негізінен шамамен 3 жастан 10 жасқа дейінгі балаларға арналған, бірақ оны ересек балаларды, жасөспірімдерді және ересектерді зерттеуде қолдануға болады. Тест экспрессивті сөйлеудің даму деңгейін анықтаумен бірге, әңгіменің мәнін түсіну деңгейін бағалау үшін де пайдаланылуы мүмкін. Тест монологты әңгімені жинауға арналған 3 тапсырмадан тұрады. Солардың біреуі сынаққа қатысушыға ұсынылады: суреттерден әңгіме жасау, еркін әңгімелеу, үлгі бойынша әңгімелеу. Сынақшы кез-келген тапсырманы зерттеу / тестілеудің мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес өз қалауы бойынша пайдалана алады.

КНТ баланың бірнеше тілдегі нарративтік дағдыларын бағалауға мүмкіндік береді. Тестілеуді бала сөйлейтін тілдердің кез-келгенінде бастауға болады. Екі тілде сөйлейтін балалар үшін бірінші және екінші тілдерді 4-7 күн аралықта сынақтан өткізуді ұсынамыз (ауызекі интерференцияның әсерін, сондай-ақ сол тапсырма барысында орын алатын «оқу» және «аударым» әсерлерін азайту үшін). Тілдік кодты ауыстыру құбылысын (code-switching) азайту және біртүрлі ортаны құру мақсатында тестілеуді екі түрлі сынақшы (мүмкіндігінше) орындауы керек.

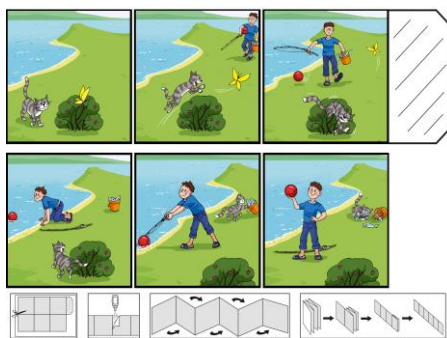
Материалдар:

- 4 сурет тізбегі: «Балапандар», «Лақтар», «Мысық» және «Ит»; (әр сюжеттің үш данасы (түсті қағазда), әр данасы бөлек конвертте: барлығы 12 бөлек конверттер);
- 4 оқиға / ынталандыру мәтіні: «Балапандар», «Лақтар», «Мысық» және «Ит»;
- Жазу жабдығы (аудио немесе видео);
- макроқұрылымды талдауға арналған хаттамалар, психикалық күйдің сипаттамасы және әңгімені түсінуге арналған сұрақтар;
- Ата-аналарға арналған сұрақтар.

Сынақ хаттамасы

Материалдарды қалай дайындауға болады

1. www.leibniz-zas.de/en/service-transfer/main сайтындағы суреттер сериясын жүктеп алыңыз;
2. PDF пішініндегі құжатты (әр суреттер сериясын) 3 рет А4 пішінінде басып шығарыңыз;
3. суреттерді арт жағынан нөмірлеп шығыңыз (1-6);
4. Суреттерді ортасынан екіге кесіңіз, олардың әрқайсысында 3 сурет (1-3, 4-6) болатын екі таспаны алу үшін;
5. екі таспаны төмендегі суретте көрсетілгендей бір-біріне жалғаңыз және таспаны екі рет бүктеңіз (сурет 1+2, бүктеу сызығы, 2+3 сурет, бүктеу сызығы, сурет 5+6); Бүктеу сызығы көрініп қалатын және кішкентай суреттерді пайдаланбауыңызды өтінеміз.

6. Әрбір таспаны 6 дәйекті суреттерді түсі немесе басқа ерекшелік белгісі бар (мысалы, нүктелер) бөлек конверттерге салыңыз. 3 бірдей әңгімелердің қай конвертте екендігін ескеріңіз (мысалы, әртүрлі түсті немесе ерекше таңбалы конверттерді пайдалана отырып).

Тестілеу барысы

- Сынақ хаттамаларымен мұқият танысқаныңызды тексеріңіз;
- Мынақ барысын жазу үшін дыбыс жазу құрылғысын (диктофонды) дайындаңыз. Дайындық бөлімінен бастап жазуды бастаңыз;
- Дайындық бөлімінде сұрақтар қою арқылы сіз сынақ жүргізіліп отырған әлеуметтік және мәдени орталардың сипаттамалары туралы біліміңізге және тәжірибеңізді қолдана аласыз. Дайындық бөлімінің мақсаты баламен байланыс орнату және баланың қарапайым сұрақтарды түсінетіндігіне көз жеткізу.
- Сынақ басталардан бұрын үш конвертте бірдей әңгіменің бар екеніне көз жеткізіңіз. (Әңгімелерді мұндай түрде көрсетудің мақсаты – балаға сынаушы конвертте қай әңгіменің бар екендігін білмейтінін дәлелдеу, демек эксперимент кезінде «бірлескен бақылау» әсерінің бұзылмауын қадағалау).
- Тестілеу сынақ хаттамаларына сәйкес жүргізілуі тиіс. Тек ұсынылған кеңестерді пайдалануыңызды өтінеміз («кеңестер» тармағын қараңыз).
- Сынақ туралы қосымша ақпарат: Тестілеу кезінде балаға қарама-қарсы отыруыңыз керек. Бала 6 суреттен тұратын таспаны қолына алғаннан кейін, оны ашып барлық суреттерді мұқият көріп шығуын өтініңіз. Мынадай нұсқау беріңіз: *«Барлық суреттерді қарап шық, бірақ оларды маған көрсетпе. Суреттерді тек саған ғана көруге болады»*. Егер бала суреттерді өзі ашпаса немесе ұстап тұра алмаса, оған көмектесіңіз. Суреттер балаға қарап тұруы керек.
- Бала барлық суреттерді қарап шығып, әңгімеге дайын болған кезде, суреттерді қайта бүктеуге көмектесіңіз. Балаға әңгімені алғашқы екі суреттен айта бастауына болатындығын айтыңыз. Бала 1 және 2-ші суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі суреттерді ашуына жәрдемдесіңіз (1-4 суреттер балаға көрінетіндей болсын). Бала 3-4 суреттерге қатысты әңгімесін аяқтағаннан кейін, оған 5 және 6 суреттерді ашуға көмектесіңіз, енді барлық оқиға толығымен көрінуі тиіс, яғни 1-6 суреттер.
- Бала әңгімесін аяқтағаннан кейін, оған: *«Ал енді осы әңгіме туралы бірнеше сұрақ қоямын»*, – деңіз.
- Сынақ аяқтағаннан кейін, әңгімелерді транскрипциялаңыз, ақпараттарды тиісті жауап парақтарына – хаттамаларға жазып алыңыз және талдаңыз.
- Сынақ барысында алынған жауап нұсқалары хаттамада ұсынылғандарынан өзгеше болуы мүмкін екенін есте сақтаңыз. Бала әңгіме құрылымының қандай да бір құрамдас бөлігін (мақсат, әрекет, нәтиже, ішкі құрылымының сипаттамасы) хаттамадағыдан өзгеше түрде білдірсе, ұпай алады. Қосымшада жорамалданған жауаптардың кең тізімі берілген.

Кеңестер

1. Баланың әңгімесін: *«Өтініш, маған әңгіме айтып берші»*, – деп, әңгіме айтып бастауын сұраңыз. Балаға әңгімені бастауына көмектеспейсіз / оның орнына әңгімені айтып бастамаңыз.
2. Кеңестерді бала әңгіме айтуды тоқтатып, мүлдем ештеңе айтпаса және 10 секундтық үзілістен кейін ғана қолданыңыз. Алдымен «Өте жақсы», «Баста» деп айта аласыз. Сынақ рәсімдерінің арасындағы айырмашылықтарды болдырмау үшін кеңестерді қолданарда өте сақ болыңыз. Егер бала шамамен 10 секунд бойы үндемей қалса, *«Бұл суреттердегі оқиғада не болады?»* – деп сұраңыз. Егер бала әңгіменің ортасында үндемей қалса, оған басқа жетекші сұрақтар қою арқылы әңгімені жалғастыруына жәрдемдесіңіз: *«Әрі қарай»*, *«Жалғастыр»*, *«Басқа да нәрселерді айтшы»*, *«Әңгіменің жалғасында не болуы мүмкін?»*.
3. Бала әңгімедегі кейіпкерлерді қалай атайтындығы маңызды емес, соның үшін бала әңгімесін айтып жатқан кезде оны түзетпейсіз. Егер бала әрекеттердің мағынасын, әңгіменің басты кейіпкерлерінің атын және т.б. жеткізу/түсіндіру үшін сөз таба алмаса және сіз ол көмекке мұқтаж деп ойласаңыз, оған: *«Сен бұл*

кейіпкерді өзіңіздің қалауыңызша атауыңызға болады. Ал сен бұны (бұл кейіпкерді) қалай атайтын едің?» – деп жәрдемдесуіңізге болады.

4. Келесі сұрақтарды қоядан аулақ болыңыз:

а) «Мұнда ол не істеп жатыр?», «Кім жүгіріп жүр?»

б) «Бұл кім/не?» «Суретте кімді/нені көріп тұрсың?»

(Баланың баяндауын бұзбау/әсер етпеу, аяқталмаған сөйлемдердің қолданылуына жол бермеу және дейктикалық сілтемелерден аулақ болу үшін)

5. Бала өзінің тәжірибесіне сүйене отырып, мысалы, «Мен мұндай құсты таңертең көрдім» немесе «Мен анаммен бірге мектептен кейін супермаркетке барамын», – деп әңгімені айтуды бастаса, оған өз тәжірибесі туралы толық айтып бітуіне мүмкіндік беріңіз, содан кейін ғана суреттерге қарай отырып әңгімесін бастауын сұраңыз. (Өз тәжірибесінің сипаттамасын талдауға қосылмайды).

6. Суреттердің әр жұпынан кейін және жаңа жұп суреттер ашылғанға дейін сіз баланы мақтап, «Жақсы!», «Өте керемет!» деген сөздермен қуанта (көтермелей) аласыз. Егер сіз баланың әңгімесіне кедергі келтіріп отырғаныңызды сезсеңіз, оны мақтаудың қажеті жоқ.

Әңгімелердің нәтижелерін қалай салыстыруға болады (болмайды)

- Екі тілде сөйлейтін баланы екі тілде тестілеу кезінде «Мысық» және / немесе «Ит» әңгімесін бір тілде, ал «Балапандар» және / немесе «Кішкентай ешкілер» әңгімесін басқа тілде қолдануға болмайды.
- Сондай-ақ, бір сынақ кезінде «Мысық» және / немесе «Ит» әңгімелерін қолданудан және де оларды басқа сынақ уақытында «Балапандар» және / немесе «Кішкентай ешкілер» әңгімелерімен салыстырудан аулақ болыңыз.
- Неліктен? КНТ (MAIN) оқиғаларын барлық жағынан тікелей салыстыруға болмайды. Соңғы нәтижелер көрсеткендей, осы төрт оқиғаны бір-бірінен ерекшелетін кейбір жерлер бар, әсіресе түсіну сұрақтарына қатысты. «Балапандар» мен «Ешкілер» шамамен параллельді; «Мысық» пен «Ит» де параллельді, бірақ олар «Балапандар» мен «Ешкі» әңгімелерінен кейбір параметрлерімен, мысалы, сюжеттік желісімен, кейіпкерлерінің санымен және кейбір түсіну мәселелерімен ерекшеленеді. Сондықтан тікелей салыстыруға келмейтін нәрсені салыстырып жатпағандығыңызға көз жеткізіңіз.
- КНТ (MAIN) көмегімен балалар тобын тестілеу кезінде оқиғаның элицитивті әсерін жою және / немесе азайту үшін оқиғалардың сәйкес рандомды тәртібін қолданғаныңызға көз жеткізіңіз.

Зерттеу мақсатындағы эксперимент үшін мүмкін болған әңгімелер тәртібі

Суреттерді ұсыну тәртібі («Мысық»/ «Ит» – қайта әңгімелеу және «Балапандар» / «Лақтар» – әңгіме) болуы тиіс. Келесі әңгіме тәртібін пайдаланыңыз. Егер тек бір тіл тексерілсе, онда №1, 2, 5 және 6 немесе № 3, 4, 7 және 8-де көрсетілген тәртіптегі әңгімелерді пайдаланыңыз.

Баланың №	Тіл	Қайта әңгімелеу	Әңгімелеу	тіл	Қайта әңгімелеу	Әңгімелеу
1	L1	Мысық	Балапандар	L2	Ит	Лақтар
2	L1	Мысық	Лақтар	L2	Ит	Балапандар
3	L2	Мысық	Лақтар	L1	Ит	Балапандар
4	L2	Мысық	Балапандар	L1	Ит	Лақтар
5	L1	Ит	Балапандар	L2	Мысық	Лақтар
6	L1	Ит	Лақтар	L2	Мысық	Балапандар
7	L2	Ит	Лақтар	L1	Мысық	Балапандар
8	L2	Ит	Балапандар	L1	Мысық	Лақтар

L1 – үйде сөйлейтін бірінші тіл, L2 – екінші тіл, мектепте, балабақшада сөйлейтін тіл

«Мысық» әңгімесі үшін хаттама

Әңгімелеу / Қайта әңгімелеу / әңгіменің үлгісі

Баланың аты: _____
Туған күні: _____
Тестілеу күні: _____
Сынақ күніндегі жасы: _____
Жынысы: _____
Тәжірибешінің аты: _____
Екінші тілмен байланысу ұзақтығы (аймен): _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесіне түскен күні: _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің атауы: _____

Барлық материалдарды алдын ала дайындаңыз: диктофон және суреттер бар конверттер. Олардың тестілеу алдында үстелде тұрғанына көз жеткізіңіз. Тәжірибенің дайындық бөлімінен бастап диктофонға жазуды бастаңыз.

Сергіту сәті – дайындық бөлімі

Баламен байланыс орнату мақсатында онымен әртүрлі тақырыптарда әңгімелесіңіз: мысалы, *Сенің ең жақын досың кім? Сен теледидардан не көруді ұнатасың? Саған әңгіме айту ұнай ма? Әртүрлі әңгімелерді тыңдағанды ұнатасың ба?*

Нұсқаулар

Әңгімелеу барысына арналған нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Бірақ оларды маған көрсетпе. Тек қана сенің көруіңе болады. Дайынсың ба?»*, – дей аласыз.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында **үндемей қалған жағдайда:** *«Тағы да барма?», «Жалғастыр», «Маған тағы да көбірек айтып берші», «Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»,* – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Қайталап әңгімелеу бойынша нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»*, – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап, содан кейін маған қайта айтып беруің керек»*.

1 және 2 суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады»* (1-суретті көрсетіңіз). *Бірде, таңертең көңілді бір мысық бұтаға қонып тұрған көбелекті көрді. Мысық көбелекке жету үшін жоғары секірді. Бұл оқиғаны балық аулаудан қайтып келе жатқан көңілді бір бала көріп қалды. Оның қолында балығы бар шелек, доп және қармақ бар болатын.*

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала: *«Мысық, сен нені аулап жүрсің?»* – деп айқайлады. *Сол сәтте көбелек ұшып кетті, ал мысық бұтаға құлап түсті. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы допты түсіріп алды. Доп домалап барып суға түсті. Бала допты судан алуға шешім қабылдады. Сол кезде мысық баланың шелегіндегі балықты байқап: «Ням, ням, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.*

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала қармақпен допты судан шығара бастаған кезде, мысық шелектің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен балықтарды шығара бастады. Бала допты судан шығарып алғанына өте қатты қуанды, ал мысық болса шелектегі балықтарды жеп алғанына қуанышты еді.

Бұл әңгіменің соңы.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»*, – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»*, – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында **үндемей қалған жағдайда**: *«Тағы да барма?»*, *«Жалғастыр»*, *«Маған тағы да көбірек айтып берші»*, *«Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»*, – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз. Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Үлгілі әңгіменің нұсқаулығы

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»*, – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын.

Содан соң: «Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап біткеннен соң мен саған бірнеше сұрақ қоямын», – дей аласыз.

Барлық суреттерді қайта жинап содан соң тек қана 1 және 2 суреттерді ашып, балаға: «Осы жерден әңгіме басталады» (1-суретті көрсетіңіз). Бірде, таңертең көңілді бір мысық бұтаға қонып тұрған көбелекті көрді. Мысық көбелекке жету үшін жоғары секірді. Бұл оқиғаны балық аулаудан қайтып келе жатқан көңілді бір бала көріп қалды. Оның қолында балығы бар шелек, доп және қармақ бар болатын.

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала: «Мысық, сен нені аулап жүрсің?» – деп айқайлады. Сол сәтте көбелек ұшып кетті, ал мысық бұтаға құлап түсті. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы допты түсіріп алды. Доп домалап барып суға түсті. Бала допты судан алуға шешім қабылдады. Сол кезде мысық баланың шелегіндегі балықты байқап: «Ням, ням, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала қармақпен допты судан шығара бастаған кезде, мысық шелектің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен балықтарды шығара бастады. Бала допты судан шығарып алғанына өте қатты қуанды, ал мысық болса шелектегі балықтарды жеп алғанына қуанышты еді.

Бұл әңгіменің соңы.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

«Мысық» өніміне арналған хаттама

I Бөлім: Өнім

А: Өңгіменің құрылымы; В: Құрылымның күрделілігі;

С: Психикалық көңіл-күйдің сипаттамасы (ПКС)

А: Өңгіменің құрылымы (сандық бағалау)

		Мүмкін болған жауаптар¹	Ұпайлар
A1.	Кіріспе	Уақыт / орынды анықтау, мысалы, ұзақ уақыт бұрын / бір рет / бір уақыттары орманда / көлде / ағашта / өзеннің жағасында	0 1 2 ²
<i>1-эпизод: Мысық (эпизод кейіпкерлері: мысық пен көбелек)</i>			
A2.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Мысық көңілді еді / оған қызықты болды Мысық көбелекті көріп қалды	0 1
A3.	Мақсат	Мысық көбелекті ұстап алғысы келді/ауламақшы болды/ қумақшы болды/көбелекпен ойнағысы келді	0 1
A4.	Әрекет	Мысық алдына/көбелекке қарай секірді Мысық +етістік (ұстау, қуу, алу)+ға әрекет жасады	0 1
A5.	Нәтиже	Мысық бұтаға құлап түсті/көбелекті ұстай алмады /үлгермеді Көбелек қашып құтылды/ұшып кетті / ұшып кете алды	0 1
A6.	ПКС реакция ретінде	Мысық қапаланды / ашуланды / ауыр тиді Көбелек бақытты еді / көңілі толды / риза болды	0 1
<i>2-эпизод: Бала (эпизод кейіпкері: бала)</i>			
A7.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Баланың көңіл-күйі жоқ болатын/ оның көңілі толмады / добына қайғырды /өзінің добын суда жатқанын көрді/ қапаланды	0 1
A8.	Мақсат	Бала өз добын алуды шешті/қалады	0 1
A9.	Әрекет	Бала допты судан алуға әрекет жасады, шығарып/ тартып жатты	0 1
A10.	Нәтиже	Бала допты шығарып алды / доп қайта / қайтадан қауіпсіз жерде болды	0 1
A11.	ПКС реакция ретінде	Бала риза/ бақытты болды / ол қуанды	0 1
<i>3-эпизод: Мысық (эпизод кейіпкері: мысық)</i>			
A12.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Мысық балықты байқады / көрді / оның қарны аш болған / болатын, оған қызықты болды	0 1
A13.	Мақсат	Мысық балықты аулауды / алуды қалады / балықты жегісі келді	0 1
A14.	Әрекет	Мысық балықты алды/ ұрлады / балыққа алдыңғы аяғын созды	0 1
A15.	Нәтиже	Мысық балықты жеп қойды / ұстап алды	0 1

¹ Күмән болған жағдайда немесе баланың жауабы осы парақта жазылмаған жағдайда, нұсқаулыққа қараңыз.

² Қате немесе жауапсыз қалған жағдайда нөл ұпай, бір дұрыс жауап үшін 1 ұпай, уақыт пен орынға сілтеме үшін 2 ұпай.

A16.	ПКС реакция ретінде	Мысық қуанды/ қанағаттандырылды / оның қарны тойды	0	1
A17.	Барлық ұпайлар саны 17:			

В: Құрылымның күрделілігі

Секвенциялар саны Әрекет + нәтиже	Мақсаттар саны (<i>Әрекет немесе нәтижесіз</i>)	Секвенциялар саны мақсат + әрекет немесе мақсат + нәтиже	Секвенциялар саны мақсат + әрекет + нәтиже
В1.	В2.	В3.	В4.

С: Психикалық күйдің сипаттамасы (ПКС)

С1.	<p>ПКС жалпы саны (сөзді пайдалануы). ПКС құрамына мыналар кіреді:</p> <p>Қабылдауды анықтау, мысалы, <i>көру, есту, сезу, иіскеу</i>;</p> <p>Физиологиялық жағдайларды анықтау, мысалы, <i>аш болу, шөлдеу, шаршаңқы болу, жарақаттанған болу</i>;</p> <p>Етістіктер өмір сүру, ояну, ұйықтау;</p> <p>Эмоциялардың анықтамасы, мысалы, <i>қайғылы, бақытты, ашуланған, қобалжулы, алаңдаулы, қапалы</i>;</p> <p>Психикалық (ментальды) етістіктер, мысалы, <i>қалау, ойлау, білу, ұмыту, шешу, сену, таң қалу, жоспарлау</i>;</p> <p>Сөйлеу етістіктері, мысалы, <i>айту, атау, айқайлау, ескерту, сұрау</i>.</p>
-----	--

II Бөлім: Перцепция

		Дұрыс жауаптардың нұсқалары	Дұрыс емес жауаптардың нұсқалары	Ұпайлар
0	Саған әңгіме ұнады ма?	Сергіту үшін сұрақ, ұпай қойылмайды		
D1.	Мысық неліктен секірді? (G1) (бала №1-2 суреттерге қарайды)	көбелекті ұстап алуды қалайды	ойнағысы/жүгір-гісі келді	0 1
D2.	Мысық өзін қалай сезінеді? (бала 3-суретке қарайды)	нашар/ жаман/ ренжулі/ өкпелі/ бір түрлі	жақсы/ ол қуанышты/ оған қызық/ немесе басқа орынсыз жауап	0 1
D3.	(Бала D2-ге жауап бергенде ғана D3 сұрағын қойыңыз, егер бала D2-де жауап берсе, D3-бағанына бір ұпай қойып, D4 сұрағына көшіңіз). Сен қалай ойлайсың, неліктен мысық ашуланды / аш болды / тырналды / жараланған? ³	себебі көбелектің артынан құды/ көбелек қашып кетті	өйткені бұталарға секірді/ немесе басқа орынсыз жауап	0 1
D4.	Неліктен балақай қармақты суға созды? (G2) (бала № 5-суретке қарайды)	Өзінің добын судан шығарғысы келді	Суда ойнағысы келді/ немесе басқа орынсыз жауап	0 1
D5.	Бала өзін қалай сезінеді? (бала № 6-суретке қарайды)	жақсы/ ол қуанышты	нашар/ ол ашулы/ немесе басқа орынсыз жауап	0 1
D6.	(Бұл D6 сұрағын тек бала D5 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D5-те түсіндірме берсе, оған D6 бағанында бір ұпай қойып, D7 сұрағына көшіңіз). Сен неге бала өзін жақсы сезінеді / ол бақытты деп ойлайсың ? ⁴	өйткені ол допты ұстап тұр	Ол күліп тұр/ немесе басқа орынсыз жауап	0 1
D7.	Неліктен мысық балықты алды? (G3) (бала № 5-суретке қарап тұр)	Балықты жегісі келді	Шелекпен ойнағысы келді	0 1

³ D3 сұрағын қойған кезде, D2 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

⁴ D6 сұрағын қойған кезде, D5 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

D8.	Бала мысықты байқап қалды деп елестетіп көрші. Ол өзін қалай сезінеді? (бала №6-суретке қарап тұр)	нашар/ ол ашуланады/ ренжиді	жақсы/ ол қуанышты / бақытты болады	0 1
D9.	(Бұл D9 сұрағын тек бала D8 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D8-те түсіндірме берсе, оған D9 бағанында бір ұпай қойып, D10 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша, неге бала өзін жаман сезінеді / ол ашулы? ⁵	Себебі мысық балықты алды / жеп жатыр	Себебі ол шаршады/ себебі қармақ жерде жатыр	0 1
D10.	Сол бала мен мысық дос бола ала ма? Неге?	Жоқ (бала кем дегенде бір себебін айтуы керек (мысалыға, мысық балықты жеп қойды) немесе сұраққа жеткілікті жауап беруі тиіс.	Ия/ мен білмеймін/ сұраққа түсініксіз жауап	0 1
D11.	Барлық ұпайлар саны 10:			

⁵ D9 сұрағын қойған кезде, D8 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

«ИТ» әңгімесі үшін хаттама

Әңгімелеу / Қайта әңгімелеу / әңгіменің үлгісі

Баланың аты: _____
Туған күні: _____
Тестілеу күні: _____
Сынақ күніндегі жасы: _____
Жынысы: _____
Тәжірибешінің аты: _____
Екінші тілмен байланысу ұзақтығы (аймен): _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесіне түскен күні: _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің атауы: _____

Барлық материалдарды алдын ала дайындаңыз: диктофон және суреттер бар конверттер. Олардың тестілеу алдында үстелде тұрғанына көз жеткізіңіз. Тәжірибенің дайындық бөлімінен бастап диктофонға жазуды бастаңыз.

Сергіту сәті – дайындық бөлімі

Баламен байланыс орнату мақсатында онымен әртүрлі тақырыптарда әңгімелесіңіз: мысалы, *Сенің ең жақын досың кім? Сен теледидардан не көруді ұнатасың? Саған әңгіме айту ұнай ма? Әртүрлі әңгімелерді тыңдағанды ұнатасың ба?*

Нұсқаулар

Әңгімелеу барысына арналған нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Бірақ оларды маған көрсетпе. Тек қана сенің көруіңе болады. Дайынсың ба?»*, – дей аласыз.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында **үндемей қалған жағдайда:** *«Тағы да барма?», «Жалғастыр», «Маған тағы да көбірек айтып берші», «Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»,* – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Қайталап әңгімелеу бойынша нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»*, – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап, содан кейін маған қайта айтып беруің керек»*.

1 және 2 суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады»* (1-суретті көрсетіңіз). *Бірде, таңертең, көңілді бір ит ағаштың тасасында отырған тышқанды көрді. Ит тышқанға жету үшін жылдам секірді. Бұл оқиғаны дүкеннен қайтып келе жатқан көңілді бір бала көріп қалды. Оның қолында шұжығы бар пакет және шар бар болатын.*

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала: *«Ит, сен нені аулап жүрсің?»* - деп айқайлады. *Сол сәтте тышқан қашып кетіп, ит ағашқа соғылды. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы шарды қолынан шығарып алды. Шар ұшып ағашқа ілініп қалды. Бала шарды ағаштан алуға шешім қабылдады. Сол кезде ит баланың пакетіндегі шұжықтарды байқап: «Ммм, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.*

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала шарды алу үшін ағашқа өрмелеп шықты. Дәл сол кезде ит пакеттің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен шұжықтарды шығара бастады. Бала шарды ағаштан түсіріп алғанына өте қатты қуанды, ал ит болса ит осындай дәмді шұжықты жегеніне өте риза болды.

Бұл оқиғаның соңы.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»*, – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»*, – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында **үндемей қалған жағдайда**: *«Тағы да барма?»*, *«Жалғастыр»*, *«Маған тағы да көбірек айтып берші»*, *«Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»*, – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз. Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Үлгілі әңгіменің нұсқаулығы

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»*, – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын.

Содан соң: «Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап біткеннен соң мен саған бірнеше сұрақ қоямын», – дей аласыз.

Барлық суреттерді қайта жинап содан соң тек қана 1 және 2 суреттерді ашып, балаға: «Осы жерден әңгіме басталады» (1-суретті көрсетіңіз). Бірде, таңертең, көңілді бір ит ағаштың тасасында отырған тышқанды көрді. Ит тышқанға жету үшін жылдам секірді. Бұл оқиғаны дүкеннен қайтып келе жатқан көңілді бір бала көріп қалды. Оның қолында шұжығы бар пакет және шар бар болатын.

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала: «Ит, сен нені аулап жүрсің?» - деп айқайлады. Сол сәтте тышқан қашып кетіп, ит ағашқа соғылды. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы шарды қолынан шығарып алды. Шар ұшып ағашқа ілініп қалды. Бала шарды ағаштан алуға шешім қабылдады. Сол кезде ит баланың пакетіндегі шұжықтарды байқап: «Ммм, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Бала шарды алу үшін ағашқа өрмелеп шықты. Дәл сол кезде ит пакеттің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен шұжықтарды шығара бастады. Бала шарды ағаштан түсіріп алғанына өте қатты қуанды, ал ит болса ит осындай дәмді шұжықты жегеніне өте риза болды.

Бұл оқиғаның соңы.

Сіз әңгімені аяқтағаннан кейін балаға: «Бұл оқиғаның соңы»-, деп, баланың түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

«Ит» өніміне арналған хаттама

I Бөлім: Өнім

А: Өңгіменің құрылымы; В: Құрылымның күрделілігі;

С: Психикалық көңіл-күйдің сипаттамасы (ПКС)

А: Өңгіменің құрылымы (сандық бағалау)

		Мүмкін болған жауаптар⁶	Ұпайлар
A1.	Кіріспе	Уақыт / орынды анықтау, мысалы, ұзақ уақыт бұрын / бір рет / бір уақыттары орманда / саябақта / көгалда / жолдың бойында	0 1 2 ⁷
<i>1-эпизод: Ит (эпизод кейіпкерлері: ит пен тышқан)</i>			
A2.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Ит көңілді / әуесқой еді Ит тышқанды көріп қалды	0 1
A3.	Мақсат	Ит тышқанды ұстап алғысы келді/ауламақшы болды/қумақшы болды/тышқанмен ойнағысы келді	0 1
A4.	Әрекет	Ит алдына/жоғарыға қарай секірді	0 1
A5.	Нәтиже	Ит ағашқа соғылды/тышқанды ұстай алмады /үлгермеді Тышқан қашып құтылды/ағаштың артына тығылды	0 1
A6.	ПКС реакция ретінде	Ит қапаланды / ашуланды / ауыр тиді Тышқан бақытты еді / көңілі толды / риза болды	0 1
<i>2-эпизод: Бала (эпизод кейіпкері: бала)</i>			
A7.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Баланың көңіл-күйі жоқ болатын/ оның көңілі толмады / шарына қайғырды /өзінің шарын ағашта қорді	0 1
A8.	Мақсат	Бала өз шарын алуды шешті/қалады	0 1
A9.	Әрекет	Бала шарды ағаштан алуға тырысты/ ағашқа секірді	0 1
A10.	Нәтиже	Бала өзінің шарын ағаштан түсіріп алды / шар қайта / қайтадан қауіпсіз жерде еді	0 1
A11.	ПКС реакция ретінде	Бала риза/ бақытты болды / ол қуанды, себебі ол өзінің шарын ағаштан түсіріп алған болатын.	0 1
<i>3-эпизод: Ит (эпизод кейіпкері: ит)</i>			
A12.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Ит байқады / көрді / ол аш / әуесқой болатын	0 1
A13.	Мақсат	Ит шұжықтарды алуды / жеуді / қалады / ұрлауға шешім қабылдады	0 1

⁶ Күмән болған жағдайда немесе баланың жауабы осы парақта жазылмаған жағдайда, нұсқаулыққа қараңыз.

⁷ Қате немесе жауапсыз қалған жағдайда нөл ұпай, бір дұрыс жауап үшін 1 ұпай, уақыт пен орынға сілтеме үшін 2 ұпай.

A14.	Әрекет	Ит шұжықтарды алып жатты/ шұжықтарға қолын созды	0	1
A15.	Нәтиже	Ит шұжықтарды алды/ жеп қойды	0	1
A16.	ПКС реакция ретінде	Ит бақытты еді/ қанағаттандырылды / оның қарны тойды	0	1
A17.	Барлық ұпайлар саны 17:			

В: Құрылымның күрделілігі

Секвенциялар саны Әрекет + нәтиже	Мақсаттар саны (<i>Әрекет немесе нәтижесіз</i>)	Секвенциялар саны мақсат + әрекет немесе мақсат + нәтиже	Секвенциялар саны мақсат + әрекет + нәтиже
В1.	В2.	В3.	В4.

С: Психикалық күйдің сипаттамасы (ПКС)

С1.	<p>ПКС жалпы саны (сөзді пайдалануы). ПКС құрамына мыналар кіреді:</p> <p>Қабылдауды анықтау, мысалы, <i>көру, есту, сезу, иіскеу;</i></p> <p>Физиологиялық жағдайларды анықтау, мысалы, <i>аш болу, шөлдеу, шаршаңқы болу, жарақаттанған болу;</i></p> <p>Етістіктер өмір сүру, ояну, ұйықтау;</p> <p>Эмоциялардың анықтамасы, мысалы, <i>қайғылы, бақытты, ашуланған, қобалжулы, алаңдаулы, қапалы;</i></p> <p>Психикалық (ментальды) етістіктер, мысалы, <i>қалау, ойлау, білу, ұмыту, шешу, сену, таң қалу, жоспарлау;</i></p> <p>Сөйлеу етістіктері, мысалы, <i>айту, атау, айқайлау, ескерту, сұрау.</i></p>
-----	--

II Бөлім: Перцепция

		Дұрыс жауаптардың нұсқалары	Дұрыс емес жауаптардың нұсқалары	Ұпайлар
0	Саған әңгіме ұнады ма?	Сергіту үшін сұрақ, ұпай қойылмайды		
D1.	Ит неліктен секірді? (бала №1-2 суреттерге қарайды) (1 эпизод: Мақсат)	Тышқанды байқап қалды/ тышқанды ұстап алуды қалайды	Ойнағысы/жүгіргісі келді	0 1
D2.	Ит өзін қалай сезінеді? (бала 3-суретке қарайды) (ПКС реакция)	жақсы/ ол қуанышты/ ол бақытты	жүгіріп жүр	0 1
D3.	(Бала D2-ге жауап бергенде ғана D3 сұрағын қойыңыз, егер бала D2-де жауап берсе, D3-бағанына бір ұпай қойып, D4 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша ит неліктен өзін жаман сезінеді..? ⁸	...себебі тышқанды ұстап алғысы келеді	Кез келген басқа орынсыз жауап	0 1
D4.	Неліктен балақай ағашқа секірді? (бала № 5-суретке қарайды) (2 эпизод: Мақсат)	өзінің шарын ағаштан алғысы келді	ағашқа өрмелеп шыққысы келеді	0 1
D5.	Бала өзін қалай сезінеді? (бала № 6-суретке қарайды) (ПКС реакция)	жақсы/ ол қуанышты/ ол бақытты	нашар/ ол ашулы	0 1
D6.	(Бұл D6 сұрағын тек бала D5 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D5-те түсіндірме берсе, оған D6 бағанында бір ұпай қойып, D7 сұрағына көшіңіз). Сен неліктен бала өзін жақсы сезінеді / ол бақытты деп ойлайсың? ⁹	...өйткені ол шарды қолында ұстап тұр	өйткені ол бір орында тұр	0 1
D7.	Ит неліктен шұжықтарды пакеттен шығарды? (3 эпизод: Мақсат)	шұжықтарды жегісі келеді	пакетпен ойнағысы келді	0 1

⁸ D3 сұрағын қойған кезде, D2 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

⁹ D6 сұрағын қойған кезде, D5 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

D8.	Бала итті байқап қалды деп елестетіп көрші. (а) Бала өзін қалай сезінеді? (бала №6-суретке қарап тұр)	нашар/ ол ашулы	жақсы/ ол қуанышты / бақытты	0 1
D9.	(Бұл D9 сұрағын тек бала D8 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D8-те түсіндірме берсе, оған D9 бағанында бір ұпай қойып, D10 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша, неге бала өзін жаман сезінеді / ол ашулы ? ¹⁰	...себебі ит оның шұжықтарын алды / жеп жатыр	...себебі ол шаршады/ себебі дүкен алыста	
D10.	Сол бала мен ит дос бола ала ма? Неге?	Жоқ (бала кем дегенде бір себебін айтуы керек (мысалыға, мысық балықты жеп қойды) немесе сұраққа жеткілікті жауап беруі тиіс.	Ия/ мен білмеймін/ сұраққа түсініксіз жауап	0 1
D11.	Барлық ұпайлар саны 10:			

¹⁰ D9 сұрағын қойған кезде, D8 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

«Балапандар» әңгімесі үшін хаттама
Әңгімелеу / Қайта әңгімелеу / әңгіменің үлгісі

Баланың аты: _____
Туған күні: _____
Тестілеу күні: _____
Сынақ күніндегі жасы: _____
Жынысы: _____
Тәжірибешінің аты: _____
Екінші тілмен байланысу ұзақтығы (аймен): _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесіне түскен күні: _____
Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің атауы: _____

Барлық материалдарды алдын ала дайындаңыз: диктофон және суреттер бар конверттер. Олардың тестілеу алдында үстелде тұрғанына көз жеткізіңіз. Тәжірибенің дайындық бөлімінен бастап диктофонға жазуды бастаңыз.

Сергіту сәті – дайындық бөлімі

Баламен байланыс орнату мақсатында онымен әртүрлі тақырыптарда әңгімелесіңіз: мысалы, *Сенің ең жақын досың кім? Сен теледидардан не көруді ұнатасың? Саған әңгіме айту ұнай ма? Әртүрлі әңгімелерді тыңдағанды ұнатасың ба?*

Нұсқаулар

Әңгімелеу барысына арналған нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда. Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суреттерге қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп әңгімені бастауына көмектесіңіз. Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, сол кезде барлық суреттердің тізбегі тек қана балаға көрінетіндей болсын. Содан соң баладан: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба?»*, – деп сұраңыз.

1 және 2-суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады»,* – деп айтыңыз (1-суретті көрсетіңіз). Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші(суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында үндемей қалған жағдайда: *«Тағы да барма?»*; *«Жалғастыр»*; *«Маған тағы да көбірек айтып берші»*; *«Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»* – деген сияқты кеңестер беруіңізге болады. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Қайталап әңгімелеу бойынша нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін мен саған бір қызықты әңгіме айтып беремін»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап, содан кейін маған қайта айтып беруің керек».*

1 және 2 суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады»* (1-суретті көрсетіңіз). *Бірде, таңертең балапандар ұясында оянды. Балапандардың аналары олардың аш екендігін байқады және оларға тамақ тауып келу үшін ұядан ұшып кетті. Қу мысық балапандардың аналары ұшып кеткенін көрді және қараусыз қалған балапандарды жегісі келді.*

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Сол сәтте, құс өз балапандарына дәмді тамақ алып келді, бірақ мысықты байқамай қалды. Мысық: «Ммм, бұл не деген тәттілер?»* - деп мияулады. *Сол сәтте мысық ағашқа өрмелеп шыға бастады, себебі ол балапандарды ұстап алғысы келді. Мысық ағашқа өрмелеп шығып бір балапанды ұстап алды, бірақ мысықтың ойы іске аса қойған жоқ. Балапанға қауіп төніп тұрғанын көрген өтіп бара жатқан батыл ит оны құтқаруға бел буды.*

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Ит мысыққа: «Балапанды қойып жібер, әйтпесе өзіңе жаман болады!»* – деп айтты. *Бірақ мысық өзінің тамағын ойлап жібергісі келмеді. Сол кезде ит мысықтың құйрығынан тістеп төменге қарай тарта бастады, итке төтеп бере алмаған мысық ағаштан құлап түсті. Ит үріп оны ағаштың жанынан қуып жіберді. Балапандар мысықтан құтылғандырына өте қатты қуанды.*

Бұл оқиғаның соңы.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында **үндемей қалған жағдайда:** *«Тағы да барма?», «Жалғастыр», «Маған тағы да көбірек айтып берші», «Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»,* – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»,* – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Үлгілі әңгіменің нұсқаулығы

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді

балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі **тек балаға ғана** көрінетін болсын. Содан соң: «Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап біткеннен соң мен саған бірнеше сұрақ қоямын», – дей аласыз.

Барлық суреттерді қайта жинап содан соң тек қана 1 және 2 суреттерді ашып, балаға: «Осы жерден әңгіме басталады» (1-суретті көрсетіңіз). Бірде, таңертең балапандар ұясында оянды. Балапандардың аналары олардың аш екендігін байқады және оларға тамақ тауып келу үшін ұядан ұшып кетті. Қу мысық балапандардың аналары ұшып кеткенін көрді және қараусыз қалған балапандарды жегісі келді.

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Сол сәтте, құс өз балапандарына дәмді тамақ алып келді, бірақ мысықты байқамай қалды. Мысық: «Ммм, бұл не деген тәттілер?» - деп мияулады. Сол сәтте мысық ағашқа өрмелеп шыға бастады, себебі ол балапандарды ұстап алғысы келді. Мысық ағашқа өрмелеп шығып бір балапанды ұстап алды, бірақ мысықтың ойы іске аса қойған жоқ. Балапанға қауіп төніп тұрғанын көрген өтіп бара жатқан батыл ит оны құтқаруға бел буды.

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). Ит мысыққа: «Балапанды қойып жібер, әйтпесе өзіңе жаман болады!» – деп айтты. Бірақ мысық өзінің тамағын ойлап жібергісі келмеді. Сол кезде ит мысықтың құйрығынан тістеп төменге қарай тарта бастады, итке төтел бере алмаған мысық ағаштан құлап түсті. Ит үріп оны ағаштың жанынан қуып жіберді. Балапандар мысықтан құтылғандырына өте қатты қуанды.

Бұл оқиғаның соңы.

Сіз әңгімені аяқтағаннан кейін балаға: «Бұл оқиғаның соңы»-, деп, баланың түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

«Балапандар» өніміне арналған хаттама

I Бөлім: Өнім

А: Өңгіменің құрылымы; В: Құрылымның күрделілігі;

С: Психикалық көңіл-күйдің сипаттамасы (ПКС)

А: Өңгіменің құрылымы (сандық бағалау)

		Мүмкін болған жауаптар¹¹	Ұпайлар
A1.	Кіріспе	Уақыт / орынды анықтау, мысалы, ұзақ уақыт бұрын / бір рет / бір уақыттары орманда / көгалда / бақшада / ұяда / ағашта	0 1 2¹²
<i>1-эпизод: Ана құс (эпизод кейіпкерлері: ана құс пен балапандар)</i>			
A2.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Анасы балапандарының ашыққанын көрді Балапандардың қарындары ашықты/тамақ жегілері келді/ шырылдады/ жылады/ тамақ беруін өтінді	0 1
A3.	Мақсат	Балапандардың анасы балапандарды тамақтандырғысы келді/ тамақты тапқысы/ алып келгісі/ ұстап алғысы келді	0 1
A4.	Әрекет	Балапандардың анасы ұшып кетті/ тамақ іздеуге кетті	0 1
A5.	Нәтиже	Балапандардың анасы тамақ тапты/ алып келді/ балапандарды тамақтандырды Балапандар тамақ / құрттарды алды/ қарындары тойды	0 1
A6.	ПКС реакция ретінде	Балапандардың анасы бақытты еді / көңілі толды / риза болды. Балапандар қуанышты еді / көңілі толды / қарындары тойды	0 1
<i>2-эпизод: Мысық (эпизод кейіпкерлері: мысық және балапандар)</i>			
A7.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Мысық балапандардың аналары ұшып кеткенін көрді/ балапандардың жалғыз қалғандығын көрді/ тамақты көрді Мысық: «Ммм, не деген дәмді!» – деді/ қарны аш болатын.	0 1
A8.	Мақсат	Мысық балапандарды ұстап алғысы/ жегісі келді.	0 1
A9.	Әрекет	Мысық ағашқа өрмеледі/ секірді/ шықты және балапанды ұстап алғысы келді	0 1
A10.	Нәтиже	Мысық балапанды ұстап алды	0 1
A11.	ПКС реакция ретінде	Мысық риза/ бақытты болды / ол қуанды. Балапандар қорқты/ шырылдады/ жылады	0 1
<i>3-эпизод: Ит (эпизод кейіпкерлері: ит, мысық және балапандар)</i>			
A12.	ПКС	Ит балапандарға қауіп төніп тұрғанын / мысықтың балапандарды ұстамақшы/ жемекші болғанын байқап қалды	0 1

¹¹ Күмәнданған жағдайда немесе баланың жауабы осы парақта жазылмаған жағдайда, нұсқаулыққа қараңыз.

¹² Қате немесе жауапсыз қалған жағдайда нөл ұпай, бір дұрыс жауап үшін 1 ұпай, уақыт пен орынға сілтеме үшін 2 ұпай.

	іс- әрекеттің басталуы		
A13.	Мақсат	Ит мысықты тоқтатқысы/ балапандарды құтқарғысы/ оларға көмектескісі келді	0 1
A14.	Әрекет	Ит мысықты ұстап алды/ артқа тартты / мысықты ағаштан құйрығынан тартып түсірді	0 1
A15.	Нәтиже	Ит мысықты қуып жіберді/ мысық қашып кетті/ балапандар қойып жіберді / балапандар қауіпсіз жерде еді.	0 1
A16.	ПКС реакция ретінде	Ит балапандарды құтқарғанына бақытты еді. Мысық қапаланды/ ашуланды/ қарны аш қалды. Балапандар бақытты еді/ қуанды/ құтқарылды	0 1
A17.	Барлық ұпайлар саны 17:		

В: Құрылымның күрделілігі

Секвенциялар саны Әрекет + нәтиже	Мақсаттар саны (<i>Әрекет немесе нәтижесіз</i>)	Секвенциялар саны мақсат + әрекет немесе мақсат + нәтиже	Секвенциялар саны мақсат + әрекет + нәтиже
В1.	В2.	В3.	В4.

С: Психикалық күйдің сипаттамасы (ПКС)

С1.	<p>ПКС жалпы саны (сөзді пайдалануы). ПКС құрамына мыналар кіреді:</p> <p>Қабылдауды анықтау, мысалы, <i>көру, есту, сезу, иіскеу</i>;</p> <p>Физиологиялық жағдайларды анықтау, мысалы, <i>аш болу, шөлдеу, шаршаңқы болу, жарақаттанған болу</i>;</p> <p>Етістіктер өмір сүру, ояну, ұйықтау;</p> <p>Эмоциялардың анықтамасы, мысалы, <i>қайғылы, бақытты, ашуланған, қобалжулы, алаңдаулы, қапалы</i>;</p> <p>Психикалық (ментальды) етістіктер, мысалы, <i>қалау, ойлау, білу, ұмыту, шешу, сену, таң қалу, жоспарлау</i>;</p> <p>Сөйлеу етістіктері, мысалы, <i>айту, атау, айқайлау, ескерту, сұрау</i>.</p>
-----	--

II Бөлім: Перцепция

		Дұрыс жауаптардың нұсқалары	Дұрыс емес жауаптардың нұсқалары	Ұпайлар
0	Саған әңгіме ұнады ма?	Сергіту үшін сұрақ, ұпай қойылмайды		
D1.	Неліктен балапандардың анасы ұшып кетті? (бала №1-2 суреттерге қарайды) (1-ші эпизод: мақсат/ПКС әңгіменің басталуы секілді)	Балапандарын тамақтандырғысы келді/ құрттарды алып келмекші болды/ тамақ тапқысы келді	Балаларын тастап кеткісі келді	0 1
D2.	Балапандар өздерін қалай сезінеді? (бала № 1-суретке қарайды) (ПКС әңгіменің басталуы секілді)	Жаман/ олардың қарындары ашты/ жылап/шырылдап/тамақ сұрап жатыр	Жақсы/ олар қуанышты	0 1
D3.	(Бала D2-ге жауап бергенде ғана D3 сұрағын қойыңыз, егер бала D2-де жауап берсе, D3-бағанына бір ұпай қойып, D4 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша балапандар(дың) неліктен өздерін жаман сезінеді/ қарындары ашты? ¹³	...себебі олар ауыздарын ашып шиқылдап жатты/ себебі анасы оларды тамақтандырғысы келеді	Себебі олар қуанышты/ себебі олар ән айтып жатыр...	0 1
D4.	Неліктен мысық ағашқа өрмеледі? (бала № 3 суретке қарайды) (2-ші эпизод: мақсат)	Балапандардың анасы ұшып кеткенін байқады/ балапандарды ұстап алғысы / жегісі келеді	Балапандармен ойнағысы келеді...	0 1
D5.	Мысық өзін қалай сезінеді? (бала № 5–6 суреттерге қарайды) (ПКС реакция)	Жаман/ оның қарны аш	Жақсы/ ол қуанышты...	0 1
D6.	Бұл D6 сұрағын тек бала D5 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D5-те түсіндірме берсе, оған D6 бағанында	...өйткені ол балапандарды ұстай алмады/ себебі балапандарды ұстап алуына сәл қалып еді	жақсы/ ол қуанышты/ оның ойнағысы келеді	0 1

¹³ D3 сұрағын қойған кезде, D2 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

	бір ұпай қойып, D7 сұрағына көшіңіз). Сен неліктен мысық өзін жаман сезінеді / ол қапалы деп ойлайсың? ¹⁴			
D7.	Неліктен ит мысықты құйрығынан ұстап алды? (бала № 5 суретке қарайды) (3-ші эпизод: мақсат)	Балапандарға қауіп төніп тұрғанын байқады/ мысықты тоқтатқысы / балапандарды құтқарғысы/ оларға көмектескісі / мысықты ағаштан түсіргісі келеді	Мысықты жегісі келеді	0 1
D8.	Ит құсты байқап қалды деп елестетіп көрші. Ит өзін қалай сезінеді? (бала № 6 суретке қарап тұр)	Жақсы/ қуанды/ балапандарды құтқарғанына мақтанышты	Жаман/ ит ашуланады	0 1
D9.	(Бұл D9 сұрағын тек бала D8 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D8-те түсіндірме берсе, оған D9 бағанында бір ұпай қойып, D10 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша, неге ит өзін жақсы сезінеді / ол бақытты/ қуанышты ? ¹⁵	...себебі мысықты қуып жіберді / балапандарды құтқарды	...себебі күліп/ жымыып тұр	0 1
D10.	Құсқа не көбірек ұнайды – мысық па әлде ит пе? Неге?	Ит-бала кемінде бір себебін айтуы керек	Мысық/ басқа орынсыз жауап	0 1
D11.	Барлық ұпайлар саны 10:			

¹⁴ D6 сұрағын қойған кезде, D5 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

¹⁵ D9 сұрағын қойған кезде, D8 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

«Лақтар» әңгімесі үшін хаттама

Әңгімелеу / Қайта әңгімелеу / әңгіменің үлгісі

Баланың аты: _____

Туған күні: _____

Тестілеу күні: _____

Сынақ күніндегі жасы: _____

Жынысы: _____

Тәжірибешінің аты: _____

Екінші тілмен байланысу ұзақтығы (аймен): _____

Мектепке дейінгі білім беру мекемесіне түскен күні: _____

Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің атауы: _____

Барлық материалдарды алдын ала дайындаңыз: диктофон және суреттер бар конверттер. Олардың тестілеу алдында үстелде тұрғанына көз жеткізіңіз. Тәжірибенің дайындық бөлімінен бастап диктофонға жазуды бастаңыз.

Сергіту сәті – дайындық бөлімі

Баламен байланыс орнату мақсатында онымен әртүрлі тақырыптарда әңгімелесіңіз: мысалы, *Сенің ең жақын досың кім? Сен теледидардан не көруді ұнатасың? Саған әңгіме айту ұнай ма? Әртүрлі әңгімелерді тыңдағанды ұнатасың ба?*

Нұсқаулар

Әңгімелеу барысына арналған нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі тек балаға ғана көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Бірақ оларды маған көрсетпе. Тек қана сенің көруіңе болады. Дайынсың ба?»*, – дей аласыз.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында үндемей қалған жағдайда: *«Тағы да барма?»*, *«Жалғастыр»*, *«Маған тағы да көбірек айтып берші»*, *«Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»*, – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»*, – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Қайталап әңгімелеу бойынша нұсқаулық

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі тек балаға ғана көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап, содан кейін маған қайта айтып беруің керек».*

1 және 2 суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады»* (1-суретті көрсетіңіз). *Жаздың шуақты күндерінің бірінде көлдің маңында ана ешкі өзінің екі лағымен жайылып жүрген болатын. Бір лақ қатты ойнап кеткендіктен байқамай суға түсіп кетті. Ол жүзе алмайтын, сондықтан анасын жәрдемге шақыра бастады. Лағының суға түсіп кеткенін және оның қорқып қалғанын көрген ешкі оны құтқару үшін суға секірді. Ана ешкінің суға секіргенін және екінші лақтың жалғыз қалғанын байқаған қу түлкі лақты жегісі келді.*

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Сол сәтте ана ешкі лақты судан итеріп шығарды, бірақ түлкіні байқамай қалды. Түлкі: «Ням, ням, бұл не деген тәтті»* – деп лақты жегісі келді сондықтан лаққа қарай секірді. *Лақтың аяғынан тістеп тарта бастады, бірақ түлкінің бұл ойы жүзеге аспады. Лаққа қауіп төніп тұрғанын көрген бұтада отырған батыл құс оны құтқаруға шешім қабылдады.*

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Құс түлкіге: «Тез арада лақты жібер, әйтпесе оңбайсың!»* – деп айқайлады. Бірақ түлкі өзінің тамағын жібергісі келмеді. *Сол сәтте құс түлкінің жанына ұшып келіп, оны құйрығынан шұқып алды. Түлкі басы ауған жаққа қашып кетті. Құс оны қуып жіберді. Лақтар түлкіден құтылғандырына өте қуанды.*

Бұл оқиғаның соңы.

Суреттерді балаға қаратып қойыңыз, және алғашқы екі сурет тек балаға көрінетіндей болсын. Балаға: *«Ал енді сен маған бір әңгіме айтып бергеніңді қалаймын. Осы суретке қарап, ойыңа келген ең жақсы оқиғаны (әңгімені) айтып берші»,* – деп айтыңыз. Егер бала әңгіме айтқысы келмесе, оған: *«Маған суреттегі оқиға туралы айтып берші (суретті көрсетіп)»,* – деп көмектесіңіз. Бала алғашқы екі суреттегі оқиғаны аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп) ашыңыз. Бала 1-ден 4-ке дейінгі суреттерге байланысты әңгімесін аяқтаған кезде келесі екі суретті (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрініп тұратындай етіп) ашыңыз. Есіңізде болсын, суреттер сынаушыға емес, балаға ғана көрініп тұруы керек. Бала әңгіменің ортасында үндемей қалған жағдайда: *«Тағы да барма?», «Жалғастыр», «Маған тағы да көбірек айтып берші», «Қанекей, суреттерде тағы не туралы айтылғанын көрейікші»,* – деген сөздермен көмектесіңіз. Егер бала әңгімесін мүлдем тоқтатса, оған: *«Әңгімені айтып біттің бе?»,* – деп сұраңыз.

Бала аяқталғаннан кейін оны мақтаңыз және түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

Үлгілі әңгіменің нұсқаулығы

Баламен қарама-қарсы отырыңыз. Балаға: *«Қара, мына жерде 3 конверт бар. Әр конвертте бір қызықты оқиға бар. Өзіңе ұнаған біреуін таңда, содан кейін маған бір қызықты оқиға айтып бергеніңді қалаймын»,* – деп айтыңыз. Бала конвертті таңдағаннан кейін, конверттің ішіндегі суреттелген оқиғаны алыңыз және суреттерді балаға қаратып қойыңыз, суреттің толық тізбегі тек балаға ғана көрінетін болсын. Содан соң: *«Суреттерді мұқият қарап шықтың ба? Дайынсың ба? Мен қазір саған бір оқиға айтып беремін, сен оны тыңдап біткеннен соң мен саған бірнеше сұрақ қоямын»,* – дей аласыз.

Барлық суреттерді қайта жинап содан соң тек қана 1 және 2 суреттерді ашып, балаға: «Осы жерден әңгіме басталады» (1-суретті көрсетіңіз).

1 және 2 суреттерді ашып, балаға: *«Осы жерден әңгіме басталады» (1-суретті көрсетіңіз). Жаздың шуақты күндерінің бірінде көлдің маңында ана ешкі өзінің екі лағымен жайылып жүрген болатын. Бір лақ қатты ойнап кеткендіктен байқамай суға түсіп кетті. Ол жүзе алмайтын, сондықтан анасын жәрдемге шақыра бастады. Лағының суға түсіп кеткенін және оның қорқып қалғанын көрген ешкі оны құтқару үшін суға секірді. Ана ешкінің суға секіргенін және екінші лақтың жалғыз қалғанын байқаған қу түлкі лақты жегісі келді.*

3 және 4-суреттерді ашыңыз (1-ден 4-ке дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Сол сәтте ана ешкі лақты судан итеріп шығарды, бірақ түлкіні байқамай қалды. Түлкі: «Ням, ням, бұл не деген тәтті» – деп лақты жегісі келді сондықтан лаққа қарай секірді. Лақтың аяғынан тістеп тарта бастады, бірақ түлкінің бұл ойы жүзеге аспады. Лаққа қауіп төніп тұрғанын көрген бұтада отырған батыл құс оны құтқаруға шешім қабылдады.*

5 және 6-суреттерді ашыңыз (1-ден 6-ға дейінгі барлық суреттер көрінетіндей етіп). *Құс түлкіге: «Тез арада лақты жібер, әйтпесе оңбайсың!» – деп айқайлады. Бірақ түлкі өзінің тамағын жібергісі келмеді. Сол сәтте құс түлкінің жанына ұшып келіп, оны құйрығынан шұқып алды. Түлкі басы ауған жаққа қашып кетті. Құс оны қуып жіберді. Лақтар түлкіден құтылғандырына өте қуанды.*

Бұл оқиғаның соңы.

Сіз әңгімені аяқтағаннан кейін балаға: *«Бұл оқиғаның соңы»-*, деп, баланың түсінігін тексеру үшін сұрақтар қойыңыз.

«Лақтар» өніміне арналған хаттама

I Бөлім: Өнім

А: Өңгіменің құрылымы; В: Құрылымның күрделілігі;

С: Психикалық көңіл-күйдің сипаттамасы (ПКС)

А: Өңгіменің құрылымы (сандық бағалау)

		Мүмкін болған жауаптар¹⁶	Ұпайлар
A1.	Кіріспе	Уақыт / орынды анықтау, мысалы, ұзақ уақыт бұрын / бір рет / бір уақыттары орманда / көгалда / көлдің бойында	0 1 2¹⁷
<i>1-эпизод: Ана ешкі (эпизод кейіпкерлері: ана ешкі мен лақ)</i>			
A2.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Лақ қорқты, жылады, анасын жәрдемге шақырды Ана ешкі қобалжыды/ лағының қорққанын/ оған қауіп төніп тұрғанын/ суға кетіп бара жатқанын/ жүзе алмайтынын көрді	0 1
A3.	Мақсат	Ана ешкі лағына көмектескісі/ оны құтқарғысы/ судан шығарып алғысы келді	0 1
A4.	Әрекет	Ана ешкі суға жүгірді/ секірді/ судан тартты	0 1
A5.	Нәтиже	Ана ешкі лағын судан шығарды/ құтқарды Лақ қауіпсіздікте еді/ судан шықты	0 1
A6.	ПКС реакция ретінде	Ана ешкі бақытты еді / көңілі толды / риза болды. Лақ қауіпсіздікте еді / көңілі толды / қорқпады	0 1
<i>2-эпизод: Түлкі (эпизод кейіпкерлері: түлкі және лақ)</i>			
A7.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Түлкі ана ешкінің алыстағанын/ лақтың жалғыз қалғанын/ тамақты көрді/ қарны аш болатын	0 1
A8.	Мақсат	Түлкі лақты ұстап алғысы/ жегісі келді	0 1
A9.	Әрекет	Түлкі лаққа қарай секірді/ оны ұстап алғысы келді	0 1
A10.	Нәтиже	Түлкі лақты ұстап алды.	0 1
A11.	ПКС реакция ретінде	Түлкі қуанышты еді. Лақ қорқып қалды.	0 1
<i>3-эпизод: Құс (эпизод кейіпкерлері: құс, түлкі және лақ)</i>			
A12.	ПКС іс-әрекеттің басталуы	Құс лаққа қауіп төніп тұрғанын көрді. Лаққа қауіп төніп тұрған ерді.	0 1
A13.	Мақсат	Құс лақты құтқарғысы / оған жәрдемдескісі / түлкіні тоқтатқысы келді.	0 1
A14.	Әрекет	Құс түлкіні шұқыды/ оның құйрығынан тартты.	0 1

¹⁶ Күмәнданған жағдайда немесе баланың жауабы осы парақта жазылмаған жағдайда, нұсқаулыққа қараңыз.

¹⁷ Қате немесе жауапсыз қалған жағдайда нөл ұпай, бір дұрыс жауап үшін 1 ұпай, уақыт пен орынға сілтеме үшін 2 ұпай.

A15.	Нәтиже	Құс түлкіні қуып жіберді. Түлкі лақты қойып жіберді/ қашып кетті. Лақ қауіпсіздікте еді/ оны құтқарды.	0	1
A16.	ПКС реакция ретінде	Құс бақытты еді/ лақты құтқарғанына қуанды. Түлкі ашуланды/ қапаланды. Лақ бақытты еді/ құтқарылғандығына қуанды.	0	1
A17.	Барлық ұпайлар саны 17:			

В: Құрылымның күрделілігі

Секвенциялар саны Әрекет + нәтиже	Мақсаттар саны (<i>Әрекет немесе нәтижесіз</i>)	Секвенциялар саны мақсат + әрекет немесе мақсат + нәтиже	Секвенциялар саны мақсат + әрекет + нәтиже
В1.	В2.	В3.	В4.

С: Психикалық көңіл-күйдің сипаттамасы (ПКС)

С1.	ПКС жалпы саны (сөзді пайдалануы). ПКС құрамына мыналар кіреді: Қабылдауды анықтау , мысалы, <i>көру, есту, сезу, иіскеу</i> ; Физиологиялық жағдайларды анықтау , мысалы, <i>аш болу, шөлдеу, шаршаңқы болу, жарақаттанған болу</i> ; Етістіктер өмір сүру, ояну, ұйықтау; Эмоциялардың анықтамасы , мысалы, <i>қайғылы, бақытты, ашуланған, қобалжулы, алаңдаулы, қапалы</i> ; Психикалық (ментальды) етістіктер , мысалы, <i>қалау, ойлау, білу, ұмыту, шешу, сену, таң қалу, жоспарлау</i> ; Сөйлеу етістіктері , мысалы, <i>айту, атау, айқайлау, ескерту, сұрау</i> .
-----	---

II Бөлім: Перцепция

		Дұрыс жауаптардың нұсқалары	Дұрыс емес жауаптардың нұсқалары	Ұпайлар
0	Саған әңгіме ұнады ма?	Сергіту үшін сұрақ, ұпай қойылмайды		
D1.	Ана ешкі неліктен суға секірді? (бала №1-2-суреттерге қарайды) (1-ші эпизод: мақсат)	Лағын құтқарғысы/ оған жәрдемдескісі елді/ лаққа қауіп төніп тұр	Шомылғысы келеді/ лақпен суда ойнағысы/ лағын шомылдырғысы келді.	0 1
D2.	Лақ өзін қалай сезінеді (бала № 1-суретке қарайды) (ПКС әңгіменің басталуы)	Жаман/ қорқып тұр/ оған қауіп төніп тұр	Жақсы/ ол қуанышты/ оның қарны ашып тұр	0 1
D3.	(Бала D2-ге жауап бергенде ғана D3 сұрағын қойыңыз, егер бала D2-де жауап берсе, D3-бағанына бір ұпай қойып, D4 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша лақ неліктен өзін жаман сезінеді/ ол қорқады/ оған қауіп төніп тұр? ¹⁸	...себебі ол суға түсіп кетті/ суға кетіп барады/ өзі судан шыға алмайды	Ол шомылып/ жүзіп / суда ойнап жатыр	0 1
D4.	Неліктен түлкі лаққа қарай секірді? (бала № 3 суретке қарайды) (2-ші эпизод: мақсат)	Ана ешкі көрмей тұрғанда лақты ұстап алғысы / оны жегісі келеді.	Лақпен ойнағысы келеді	0 1
D5.	Түлкі өзін қалай сезінеді? (бала № 5-6-суретке қарайды) (ПКС реакция)	Жаман/ түлкі қорқып тұр/ қапалы/ қарны аш/ ашулы	Жақсы/ түлкі ойнап жүр	0 1
D6.	Бұл D6 сұрағын тек бала D5 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D5-те түсіндірме берсе, оған D6 бағанында бір ұпай қойып, D7 сұрағына көшіңіз). Сен неліктен түлкі өзін жаман сезінеді /	...қарны аш, себебі лақты ұстай алмады	өйткені ойнап жүр/ жүгіріп жүр	0 1

¹⁸ D3 сұрағын қойған кезде, D2 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

	оның қарны аш деп ойлайсың? ¹⁹			
D7.	Неге құс түлкінің құйрығынан ұстап алды? (бала №5-суретке қарап тұр) (3-ші эпизод: мақсат)	Түлкіні тоқтатқысы / лақты құтқарғысы келеді, себебі оған қауіп төніп тұр.	Түлкіні/ лақты жегісі / олармен ойнағысы келеді	0 1
D8.	Құс лақты байқап қалды деп елестетіп көрші. Құс өзін қалай сезінеді? (бала №6-суретке қарап тұр) (ПКС реакция)	Жақсы/ ол қуанышты/ бақытты/ мақтанады	ашуланады	0 1
D9.	(Бұл D9 сұрағын тек бала D8 сұрағына түсініктемесіз жауап берген кезде ғана қойыңыз. Егер бала D8-те түсіндірме берсе, оған D9 бағанында бір ұпай қойып, D10 сұрағына көшіңіз). Сенің ойыңша, неге құс өзін жақсы сезінеді / ол бақытты/ мақтанышты? ²⁰	...себебі түлкіні қуып жіберді/ лақты құтқарды/ себебі лақтар бақытты	...себебі ол күліп тұр/ жауабын білмеймін	0 1
D10.	Ана ешкіге не көбірек ұнайды –түлкі ме әлде құс па? Неге?	құс-бала кемінде бір себебін айтуы керек	Түлкі / басқа орынсыз жауап	0 1
D11.	Барлық ұпайлар саны 10:			

¹⁹ D6 сұрағын қойған кезде, D5 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

²⁰ D9 сұрағын қойған кезде, D8 жауабында баланың айтқан сөздерін / сөз тіркестерін пайдаланыңыз.

Ата-аналарға арналған сұрақтар

1. Баланың аты (аты-жөні) _____

2. Туған күні _____

3. Сіздің балаңыз қазір балабақшаға / мектепке барады ма?

- Иә, балабақшаға _____ дан бастап (ай, жыл)   Ия, мектепке _____ дан бастап (ай, жыл)
- Жоқ   Жоқ

Егер «ия» болса, қандай балабақшаға?

- Екітілді
- Біртілді L1 = баланың ана тілі
- Біртілді L2 = баланың екінші тілі
- Басқа _____

Егер «ия» болса, қандай мектепке?

- Екітілді
- Біртілді L1 = баланың ана тілі
- Біртілді L2 = баланың екінші тілі
- Басқа _____

4. Балаңыз қай мемлекетте дүниеге келді?

- L1 тілді мемлекетте, қандай?: _____
- L2 тілді мемлекетте, қандай?: _____
- Басқа мемлекет, қандай?: _____

5. Қай уақыттан бастап балаңыз L2-ші тіл мемлекетінде өмір сүреді?

_____ (ай, жыл)

6. Балаңыз үйде нешенші бала?

- Тұңғыш   Екінші   Үшінші   Санды жазыңыз _____

7. Балаңыз алғашқы сөздерін қай жасында сөйледі?

_____ жыл _____ айда

8. Балаңыздың сөйлеу барысында алаңдаған уақытыңыз болды ма?

- Жоқ   Ия, себебін көрсетіңіз – _____

9. Отбасыңызда баланың сөйлеу дамуының барысында қиындықтар болған жоқпа?

- Жоқ   Ия, кімде болды - _____
мысалы: әке, ана, туған бауырлар: аға, іні, әпке, сіңіл

10. Балаңызда естуімен байланысты қиындықтар болды ма??

Естудің бұзылуы

- Жоқ
- Ия

Құлақтың жиі инфекциялануы

- Жоқ
- Ия, қаншалықты жиі? _____

11. Сіз қалай ойлайсыз, балаңыздың құлағы жақсы естиді ме?

- Жоқ   Ия

12. Ата-аналар туралы мәліметтер

	Өзіңіздің ана тіліңізді көрсетіңіз (L1)	Өззіңіздің екінші тіліңізді көрсетіңіз (L2)	Өзіңіз сөйлей алатын басқа тілдерді көрсетіңіз	Сіз қашаннан бері Қазақстанда өмір сүресіз?	Сіздің біліміңіз	Мамандығыңыз
ана						
әке						

13. Балаңызбен қай тілде сөйлесесіз?

Анасы	Әкесі
☐ Менің ана тілім (L1)	☐ Менің ана тілім (L1)
☐ Менің екінші тілім (L2)	☐ Менің екінші тілім (L2)
☐ Екі тілде де	☐ Екі тілде де
☐ Басқа, қай тілде ? _____	☐ Басқа, қай тілде ? _____

14. Балаңыз қазіргі таңда қай тілде сөйлейді ?

☐ L1- ана тілінде, қандай: _____	☐ L2 – тілінде, қандай: _____	Басқа тілдер: _____

15. Балаңыз өзін қоршаған ортасында қандай тілдерді қолданады?

☐ L1- баланың тілі – ана тілі _____	☐ L2 – баланың тілі _____	Басқа тілдер, қандай?: _____

16. Балаңыз қай жастан бастап екінші тілмен тұрақты байланыста болды?

☐ туғаннан	☐ бес жасқа дейін
☐ бір жасқа дейін	☐ _____ жастан бастап
☐ үш жасқа дейін	

17. Қандай жағдайда балаңыз екінші тілмен қарым-қатынасқа түседі?

☐ балабақшада немесе мектепте	☐ БАҚ/ компьютер/кітап
☐ достарының арасында	☐ басқа _____
☐ туған-туыстарының арасында	

18. Балаңыз бір күнде**әртүрлі тілдермен****қаншалықты жиі кездеседі?**

Ана тілі (L1)

Екінші тіл (L2)

Басқа тіл(дер)

 25% 25% 25% 50% 50% 50% 75% 75% 75% 100% 100% 100%

19. Сәйкес қатарды толтыру арқылы балаңыздың тілдік дағдыларын бағалауыңызды сұраймыз.	Өте жақсы	Жақсы	Жаман	Өте жаман				
Балаңыз ана тілін қаншалықты жақсы <u>түсінеді</u> ? (L1)								
Балаңыз екінші тілді қаншалықты жақсы <u>түсінеді</u> ? (L2)								
Балаңыз ана тілінде қаншалықты жақсы <u>сөйлейді</u> ? (L1)								
Балаңыз екінші тілде қаншалықты жақсы <u>сөйлейді</u> ? (L2)								
20. Сіздің ойыңызша, балаңыз қай тілде жақсы сөйлейді?	☐ ана тілінде L1 ☐ екінші тілде L2 ☐ басқа тілде, қандай? _____							
21. Балаңыз тілдердің біреуін артық көре ме?	☐ жоқ ☐ ия, қайсысын? _____							
22. Сіз балаңызбен соңғы уақытта (соңғы айларда) қаншалықты жиі айналыстыңыз (дайындалдыңыз) сәйкес келетін бағанды белгілеңіз.	Бірінші тіл (ана тілі) (L1)				Екінші тіл (L2)			
	Мүлдем айналыспа	Айына 2 рет	Аптасына 1-2 рет	Күнде	Мүлдем айналыспады	Айына 2 рет	Аптасына 1-2 рет	Күнде
Балаңызға ертегі / оқиға / әңгіме айтыңыз								
Балаңызға ертегі айтыңыз								
Бәрге ән тыңдадыңыз/ айтыңыз								
Балаңызбен бірге теледидар көрдіңіз, компьютерлік ойындар ойнадыңыз (немесе баланың өзі ойын ойнады немесе теледидардан / интернеттен фильмдерді көрді)								

Әңгімелер (оқиғалар) мәтіндері

Келесі әңгімелер макро- және микроқұрылымдарды көрсету және кодтау мен талдау үшін берілген. Әңгімелер параллелдендірілген. Сонымен қатар, бұл әңгімелер басқа тілдерге аудару және бейімдеу үшін пайдаланылады (әңгімерелді/оқиғаларды басқа тілдерге бейімдеу туралы нұсқауларды қараңыз).

Макроқұрылымның компоненттерін белгілеу (ИКА – ішкі көңіл-күйлерді анықтау, мақсат, әрекет және нәтиже) төменде келтірілген:

Мақсат – әрекет – нәтиже – ішкі көңіл-күйлерді анықтау

Балапандар (сөздердің саны: 146)

1/2 суреттер: Бірде, таңертең балапандар ұясында оянды. Балапандардың аналары олардың аш екендігін байқады және оларға тамақ тауып келу үшін ұядан ұшып кетті. Қу мысық балапандардың аналары ұшып кеткенін көрді және қараусыз қалған балапандарды жегісі келді.

3/4-суреттер: Сол сәтте, құс өз балапандарына дәмді тамақ алып келді, бірақ мысықты байқамай қалды. Мысық: «Ммм, бұл не деген тәттілер?» - деп мияулады. Сол сәтте мысық ағашқа өрмелеп шыға бастады, себебі ол балапандарды ұстап алғысы келді. Мысық ағашқа өрмелеп шығып бір балапанды ұстап алды, бірақ мысықтың ойы іске аса қойған жоқ. Балапанға қауіп төніп тұрғанын көрген өтіп бара жатқан батыл ит оны құтқаруға бел буды.

5/6-суреттер: Ит мысыққа: «Балапанды қойып жібер, әйтпесе өзіңе жаман болады!» – деп айтты. Бірақ мысық өзінің тамағын ойлап жібергісі келмеді. Сол кезде ит мысықтың құйрығынан тістеп төменге қарай тарта бастады, итке төтеп бере алмаған мысық ағаштан құлап түсті. Ит үріп оны ағаштың жанынан қуып жіберді. Балапандар мысықтан құтылғандырына өте қатты қуанды.

Лақтар (сөздердің саны: 154)

1/2 суреттер: Жаздың шуақты күндерінің бірінде көлдің маңында ана ешкі өзінің екі лағымен жайылып жүрген болатын. Бір лақ қатты ойнап кеткендіктен байқамай суға түсіп кетті. Ол жүзе алмайтын, сондықтан анасын жәрдемге шақыра бастады. Лағының суға түсіп кеткенін және оның қорқып қалғанын көрген ешкі оны құтқару үшін суға секірді. Ана ешкінің суға секіргенін және екінші лақтың жалғыз қалғанын байқаған қу түлкі лақты жегісі келді.

3/4 суреттер: Сол сәтте ана ешкі лақты судан итеріп шығарды, бірақ түлкіні байқамай қалды. Түлкі: «Ням, ням, бұл не деген тәтті» – деп лақты жегісі келді сондықтан лаққа қарай секірді. Лақтың аяғынан тістеп тарта бастады, бірақ түлкінің бұл ойы жүзеге аспады. Лаққа қауіп төніп тұрғанын көрген бұтада отырған батыл құс оны құтқаруға шешім қабылдады.

5/6 суреттер: Құс түлкіге: «Тез арада лақты жібер, әйтпесе оңбайсың!» – деп айқайлады. Бірақ түлкі өзінің тамағын жібергісі келмеді. Сол сәтте құс түлкінің жанына ұшып келіп, оны құйрығынан шұқып алды. Түлкі басы ауған жаққа қашып кетті. Құс оны қуып жіберді. Лақтар түлкіден құтылғандырына өте қуанды.

Мысық (сөздердің саны: 125)

1/2-суреттер: Бірде, таңертең, *көңілді* бір мысық бұтаға қонып тұрған көбелекті көрді. Мысық көбелекті ұстау жету үшін жоғары секірді. Бұл оқиғаны балық аулаудан қайтып келе жатқан *көңілді* бір бала көріп қалды. Оның қолында балығы бар шелек, доп және қармақ бар болатын.

3/4-суреттер: Бала: «Мысық, сен нені аулап жүрсің?» – деп айқайлады. Сол сәтте көбелек ұшып кетті, ал мысық бұтаға құлап түсті. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы допты түсіріп алды. Доп домалап барып суға түсті. Бала допты судан алуға шешім қабылдады. Сол кезде мысық баланың шелегіндегі балықты *байқап:* «Ням, ням, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.

5/6-суреттер: Бала қармақпен допты судан шығара бастаған кезде, мысық шелектің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен балықтарды шығара бастады. Бала допты судан шығарып алғанына өте қатты қуанды, ал мысық болса шелектегі балықтарды жеп алғанына қуанышты еді.

Ит (сөздердің саны: 128)

1/2-суреттер: Күндердің бір күнінде, таңертең, *көңілді* бір ит ағаштың астында отырған *тышқанды* көрді. Ит тышқанға жету үшін жылдам секірді. Бұл оқиғаны дүкеннен қайтып келе жатқан *көңілді* бір бала көріп қалды. Оның қолында шұжығы бар пакет және шар бар болатын.

3/4-суреттер: Бала: «Ит, сен нені аулап жүрсің?» - деп айқайлады. Сол сәтте тышқан қашып кетіп, ит ағашқа соғылды. Бала таң қалғаны соншалық қолындағы шарды қолынан шығарып алды. Шар ұшып ағашқа ілініп қалды. Бала шарды ағаштан алуға шешім қабылдады. Сол кезде ит баланың пакетіндегі шұжықтарды *байқап:* «Ммм, қандай дәмді! Жегім келеді» - деп ойлады.

5/6-суреттер: Бала шарды алу үшін *ағашқа өрмелеп шықты.* Дәл сол кезде ит пакеттің қараусыз қалғанын пайдаланып ішінен шұжықтарды шығара бастады. Бала шарды ағаштан түсіріп алғанына өте қатты қуанды, ал ит болса ит осындай дәмді шұжықты жегеніне өте риза болды.